

IPOSTAZE ALE EULUI ÎN CREAȚIA ȘI ACTIVITATEA PĂUNESCIANĂ

Hypostases of the Self in Păunescu's Literary Creation and Activity

This article offers a new perspective on the literary creation and activities of the poet Adrian Păunescu, particularly in identifying the various facets of his personality. Given the sheer number of his poetry volumes, as well as his activity during a historical period when trust was scarce and betrayal was ever-present, his multifaceted persona seems to have deliberately deceived the system. The superstar, the manipulator, the propagandist, the actor, and the patriot are just some of the aspects explored in this article. It also considers the views of other notable figures contemporary with the poet, as well as their perceptions of the different facets of his personality as they knew him. One conclusion might be that, in the poet's case, had it not been for certain mechanisms that facilitated his rise to prominence, nowadays he might be an unknown or forgotten name today.

Key-words: *Adrian Păunescu, poetry, patriotism, communism, democracy, actor, superstar, influencer*

Introducere

Creația păunesciană poate fi corelată cu o serie de ipostaze definitorii pentru personalitatea și imaginea poetului, pentru modul în care acesta a fost perceput în epocă. Ultimele sale cuvinte, transcrise de pe patul de spital, sunt semnificative pentru „mitul” Păunescu, al poetului iubit de popor, al artistului care a luptat pentru popor:

„De-aici, dintr-un pat de spital din Secția de Reanimare a inimii, de la Spitalul de Urgență, mi se limpezește privirea către crâncenele noastre bătălii de fiecare zi, către fronturile noastre fără învingători, către uitarea de sine, care domină cu trufie lumea dată, o face imposibil de cuplat cu alte lumi, ne fugărește de dimineața până seara pe noi toți, să nu cumva să ne găsim unii cu alții și să conlucrăm la salvarea omului. Din centrul inimii mele aduc salutul meu tuturor acestor electronici ascultătoare, menite să ne avertizeze și să ne ajute. Și sper să nu fie nevoie și de o operație pe inimă. Oricum, cărțile mele devin – prin suferința mea – tot mai valoroase și mai căutate. Editorii au suficiente motive extraestetice să potențeze textele. Iar eu sunt liniștit că mi-am văzut poporul sărind de partea mea și iubindu-mă mai mult ca niciodată.”²

Evenimentele din viața lui Adrian Păunescu și conjuncturile în care a fost implicat suscită, astăzi, interpretări diferite, iar imaginea sa trebuie nuanțată. Inevitabil consecințele sunt clare: propaganda din perioada comunismului și-a pus amprenta asupra întregii creații a autorului, chiar dacă Securitatea l-a urmărit îndeaproape. Odată instalată lipsa de încredere, discreditarea unei personalități crește

¹ Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău.

² Adrian Păunescu, „Scrisoare din urgența inimii”, text dictat de pe patul de spital și publicat în *Jurnalul Național* din 29 octombrie 2010, <https://jurnalul.ro/special-jurnalul/scrisoare-din-urgența-inimii-561307.html>, accesare din 24.12.2024.

din ce în ce mai mult, pentru a contura o imagine dorită de oficialități. Nu este oare posibil ca în spatele cortinei să existe niște țeluri ascunse, despre care omul de rând nu știe nimic și ale căror amănunturi sunt cunoscute? Dacă ar fi analizate faptele, opiniile și acțiunile cuiva, oare imaginea construită ar mai fi aceeași?

Polemicile create în jurul imaginii lui Adrian Păunescu persistă. Dincolo de popularitatea sa, poetul reprezintă un prototip al succesului efemer, care dispare în același timp cu ideologia ce stă la baza creației sale și cu oamenii din spate, o pavază în fața posibilelor furtuni amenințătoare și distrugătoare. Un exemplu relevant în acest sens care destramă pânza de păianjen al fenomenului Adrian Păunescu poate fi optzecistul Mircea Cărtărescu, care, oricând avea ocazia, făcea referire la diferite acțiuni ale poetului neconforme cu imaginea idealizată ce se dorea a fi impusă publicului:

„La sfârșitul anilor '70, dacă puneai în priză fierul de călcat, Păunescu vorbea și acolo, aproape la fel de mult ca și Ceaușescu însuși. Căci destinul acestor doi oameni atât de asemănători se împletește inextricabil. Fără comunism și Ceaușescu, Păunescu n-ar fi existat, așa cum paraziții sunt foarte specifici în alegerea gazdei”³.

În acest articol ne dorim să conturăm câteva ipostaze ale imaginii poetului Adrian Păunescu care nu doresc nici să-i minimalizeze din importanță, nici să incrimineze o personalitate marcantă a culturii române, care și-a pus amprenta într-un mod puternic atât asupra istoriei recente, cât și a literaturii. Am putea spune mai degrabă că este o încercare antibiografică ce dorește deconspirarea unor idealuri ascunse ale poetului, deduse din creația sa literară.

1. Adrian Păunescu, superstarul. O perspectivă a succesului

Una dintre cele mai evidente ipostaze ale imaginii poetului este cea de superstar⁴, prin care Păunescu inițiază o lume în care dorește să intre și pentru aceasta se folosește de toate instrumentele necesare în vederea îndeplinirii acestui țel. Politizată propagandistic, imaginea idilică a poetului a condus automat la un punct în care întrebarea centrală este dacă nu cumva Adrian Păunescu dorea să fie un superstar literaturii și culturii române. Scrie mult, iar din acest motiv Eugen Barbu este de părere că el nu seamănă cu nimeni altcineva decât cu marii ambițioși din literatura universală, care doreau să acceadă la putere, chiar dacă a lor condiție materială și umană mai ales nu le permitea acest lucru. Prin urmare, Păunescu este comparat cu Rastignac, personaj balzacian al romanului *Moș Goriot* care se amestecă într-o lume în care nu-i este locul, dar se ambiționează să rămână în ea, indiferent de riscurile care îl pândesc de după colț⁵.

Extrovertitul personaj iese în evidență atât prin aparițiile sale publice, cât și prin curajul dat de cele mai înalte cabinete pe care le frecventează. De asemenea, sangvinicul Păunescu are conexiuni cu mari nume contemporaneși legături care să îi

³ Mircea Cărtărescu, „Păunescu: un odios propagandist”, *Ziare.com*, 19 noiembrie 2010, <https://ziare.com/adrian-paunescu/cenaclul-flacara/mircea-cartarascu-paunescu-un-odios-propagandist-1056680>, accesare din 24.12.2024.

⁴ Cf. Paul Cernat, „Adrian Păunescu sub semnul întrebării” (I), în *Observator Cultural*, nr. 555, 17.12.2010.

⁵ Adrian Păunescu, *Poezii de până azi*, București, Editura Minerva, 1978, p. 17.

permite mascarea adevăratei identități. Acest aspect îi dă aripi și un curaj nebănuț, ce îl ajută să se victimizeze și să fie un pretins deconspirator al urmăritorilor săi:

„A.P.: Sunteți trimiși ilegal. Îmi puteți arăta mandatul?

Milițianul: Păi, n-avem mandat, nu e nevoie de așa ceva.

A.P.: Ba e nevoie, numai că v-ați obișnuit să călcați Constituția cu seninătate.

Milițianul: Tovarășul Păunescu, nu ne puneți în situații, care, înțelegeți dumneavoastră ce poate să ni se întâmple la toți nouă tuturor.

A.P. (deja foarte iritat): Ar fi bine ca, înainte să ieșiți în stradă, să puneți mâna pe o carte de gramatică.”⁶

Adrian Păunescu avea o avidă dorință de putere, a fost un stâlp al cultului personalității proprii, care a jucat, într-un bal mascat al perioadei comuniste, rolul iubitorului de țară, înveșmântat în haine de sărbătoare, un pilon important al partidului care insera în mentalul colectiv iubirea față de conducător și, mai ales, față de țară, față de regim. Păunescu era conștient că fără Nicolae Ceaușescu nu ar fi putut avea parte de imaginea cu care a fost asociat în acea epocă. Cu toate că nu își dădeau seama, poate, și el, și Ceaușescu nu erau decât doi pioni ai istoriei ce trebuiau să aprindă la un moment dat fitilul revoluției prin deciziile luate și prin manifestațiile publice. Nu a fost niciodată parte a represiunii și nici a atrocităților înfăptuite de regim, precum Gulagurile, execuțiile, nu a fost informator sau manifestant al xenofobiei, ca alți partizani ai regimului.

Păunescu și-a urmărit scopul într-un mod evident, acela de a urca treptele unei ierarhii prin a se impune ca un poet de curte⁷ al puterii comuniste și a dispus de toate mijloacele de acces la mase de care avea nevoie⁸. Acesta a reușit să se impună și ca preaiubit părinte al mișcării pop/folk/rock din România, mișcare care și-a propus încurajarea masivă a tineretului de a participa la cultura de masă. Faptele menționate îi aduc un fals titlu de erou național, deoarece este adevărat că mereu a știut să exprime durerile națiunii și a știut să amplifice atât temele deranjante, cât și frumusețea vieții, încât să suscite interesul din partea publicului. O reevaluare critică a poetului este necesară, am putea spune, întrucât dorința de a avea succes a umbrat calitatea literară a întregii sale creații. Tonalitatea, ritmul și construcția frastică apoemelor, a romanelor și a jurnalelor sale indică un singur drum: acela de a cuceri publicul prin arta sa.

Dominația poetului pe scena Cenaclului „Flacăra” a deranjat mai mult decât a putut ajuta, așa cum era de părere Păunescu. Afirmând că promovează talente și viitoare personalități artistice, în fapt se promova pe sine, prin stilul autoritar impus în cadrul festivalurilor. Astfel se poate considera că Adrian Păunescu poate fi considerat și un DJ, un „artist de agora”⁹, prin puterea pe care o avea, de a coordona toate recitalurile din cadrul cenaclului.

Dorința de celebritate l-a făcut pe Adrian Păunescu să aplice strategii subtile pentru propria promovare și să dezvolte un sistem întreg care să facă acest lucru

⁶ Andrei Păunescu, *Supraviețuirea lui Adrian Păunescu, Volumul I al romanului-jurnal cu personaje și întâmplări reale – Calendarul unui vulcan*, București, Editura Păunescu și Fundația Iubirea, 1997, p. 60.

⁷ Cf. Paul Cernat, *art. cit.*

⁸ Documentarul „Cenaclul Flacăra – Te salut, generație-n blugi!”, realizator Cornel Diaconu – disponibil pe <https://www.youtube.com/watch?v=pIJrn54Oh0&t=1000s>, accesare din 24.12.2024.

⁹ Cf. Paul Cernat, *art. cit.*

posibil la nivel național. Rezultatele au dat roade, numele lui fiind astăzi nedespărțit de perioada comunistă și de Generația '60.

2. Adrian Păunescu, propagandistul

O altă ipostază a poetului Adrian Păunescu este cea de propagandist, care reiese din diverse volume publicate de-a lungul timpului. Aceasta se reflectă cel mai bine în poemele sale, unde nenumărate ode închinat politicii partidului și cultului personalității își fac apariția.

O serie de poeme programatice din creația păunesciană arată cum textele din perioada național-ceaușistă erau folosite pentru (re)educarea subtilă prin cultură. Teme precum agricultura, statul, importanța ideologiei dominau peisajul literar românesc și mai ales, programa școlară din acei ani. Poezii precum „Vis cu grâu” direcționează întocmai politica partidului, arătând că altă cale nu există decât industrializarea țării:

„Un bob de grâu cât Dacia străveche,/ Cu vechile provincii scrise-n el,/ Un bob de grâu, tranșee și drapel,/ Un bob de grâu năprasnic, nepereche./ [...] Și paiul unduia greoi și moale, Nepăsător aproape de nimic,/ Pământul însuși sta în acel spic,/ Ca-n foișorul regisirii sale.”¹⁰

Apelul către țărani, prin manipulare sentimentală este un alt pilon al propagandei, deoarece fără ei nu ar fi putut exista baza regimului comunist, revoluția. Ca țărani, împărțiți în două categorii, cei înstăriți și pălmașii, erau vânați în permanență de regim pentru toate „fărădelegile” lor. Păunescu a profitat de aceste lucruri tot în avantajul său, pentru a se afirma, prin diferite mijloace, în fața publicului, atât la Cenaclul „Flacăra”, cât și în publicațiile sale, mai ales prin poezie, unde avea cea mai mare notorietate:

„A venit și vremea furtunoasă/ Să ne dăm naturii înapoi./ Hai, țărani, întoarceți-vă acasă./ Că i-e dor pământului de voi./ Și luați și fabricile-n sate,/ Fiți și muncitori, dar și țărani,/ Prea sunt urbe suprapopulate,/ Prea sunt bălării pe bolovani.”¹¹

Eroismul, armă indubitabilă și indestructibilă a oricărui veac, este glorificat și transformat conform nevoilor conducătorilor, chiar dacă acesta ar fi reprezentat sadismul întruchipat: „Drumurile trec printre monumente,/ în care sunt glorificați, pe bună dreptate,/ eroii războaielor.”¹²

Din poemele sale și din aparițiile de la tribuna Cenaclului „Flacăra” rezultă, în egală măsură, și o direcție civică a poetului, solidaritatea cu cei aflați în nevoie în perioada respectivă. Poezii precum „Discurs de retragere” indică adevărata situație din România acelor ani, pe care discursul oficial al propagandei o trecea sub tăcere: „Agricultura este muribundă,/ Substituirile de om abundă,/ Și-acum, nu de la Nistru pân' la Tisa,/ Românul, cum se zice, plânsu-mi-s-a”¹³.

¹⁰ Adrian Păunescu, *Rezervația de zimbri*, București, Eminescu, 1982, p. 102.

¹¹ *Ibidem*, pp. 134–135.

¹² *Ibidem*, p. 165.

¹³ Adrian Păunescu, *Poezii cenzurate*, București, Editura Păunescu, 1990, pp. 63–66.

3. Adrian Păunescu, actorul

La o primă vedere, ipostaza de actor poate să pară inedită, însă aceasta interpretare își are fundamentul în întreaga activitatea poetului. Maniera teatrală în care Păunescu se prezenta pe scenă demonstrează această interpretare. Stilul actoricesc reflectat din tonalitatea vocii și din gesticulație indică și falsitatea lui, adoptată ca stil de viață și ca o caracteristică esențială a acestuia. Există și în poezie un anumit stil teatral, encomiastic prin care iubirea de patrie este înălțată și divinizată.

Un exemplu în acest sens pot fi ieșirile publice ale lui Păunescu în diferite orașe, mai ales cele din cadrul Cenaclului „Flacăra” sau de la tribuna unor congrese de partid. Așadar, chiar și îndiscursurile laudative adresate lui Nicolae Ceaușescu, stilul actoricesc își face simțită prezența. La Congresul PCR din 1979, îl susține pe Ceaușescu cu patosul caracteristic¹⁴. Astfel că nu estesurprinzător că, peste timp, Adrian Păunescu a devenit el însuși personaj pe scena IUmor, interpretat de actorul Radu Pietreanu¹⁵. Stilul umoristic al interpretării lui Radu Pietreanu arată situația țării din acei ani, fiind este legat direct de contemporaneitate și satirizează caracterul poetului, în împrejurări inedite.

Personalitatea lui Adrian Păunescu este puternic impregnată de spirit actoricesc, prezentându-se ca un fals tratat desinceritate.

4. Adrian Păunescu, manipulatorul și oportunistul

Prin puterea dată de Ceaușescu, Adrian Păunescu putea să rămână supus până la căderea regimului comunist și să acționeze în slujba partidului pentru a manipula publicul în funcție de directivele primite. Păunescu știa să fie atâto portavoce a regimului, cât și a libertății. Dualitatea acestei personalități a creat o serie de polemici din care nu se poate deduce care este adevărata direcție a activității poetului.

În același timp, oportunistul Păunescu se joacă cu un foc pe care nu îl va putea stinge: furia poporului. La Revoluția din 1989, deși toată lumea îl cunoștea activitatea din perioada comunistă, acesta luptă *aprig* pentru cauza libertății. Încercând să cânte ceva împreună cu fiul său, Andrei Păunescu, pe o baricadă, constată că nu mai sunt primiți cu entuziasmul de altădată. Este brusc, chiar și huiduit și mulțimea strigă: „Să fie judecat!”¹⁶. Cu toate acestea, poetul va fi perceput drept un zeu ce vorbea deasupra mulțimilor și care se va folosi de necazurile sale. Având drept scop menținerea propriului soclu, pândind fiecare eveniment istoric pe care și-l va alege conjunctural. Oportunismul său venea din felul cum știa să pună în practică dorințele și nevoile fiecărei părți. Până și la plecarea din această lume a generat zgomote diferite, urale, emoții, dar și o mulțime de contestări.

În ceea ce a întreprins Păunescu, se întrevede, din zări îndepărtate, kitch-ul. Bunul gust nu este o necesitate, întrucât totul se face cu zgomot și cu osanale. Poporul intuiește multiplele fețe ale poetului și, încet, încet, îl părăsește până în clipa în care

¹⁴ Intervenția lui Adrian Păunescu la Congresul PCR din 1979 : <https://www.youtube.com/shorts/ZsfKBpluZV4> , accesare din 25.12.2024.

¹⁵ Adrian Păunescu interpretat de Radu Pietreanu la emisiunea IUmor:

<https://www.youtube.com/watch?v=1KHCMQTQd4Bk&t=25s>, accesare din 25.10.2025.

¹⁶ Laurențiu Ungureanu, Radu Eremia, „Apostolii Epocii de Aur, episodul #27. Adrian Păunescu, iluzionistul: «Aș fi fost curios să știu, totuși, ce iarbă va răsări, în timp, pe mormântul meu»”, *Adevărul*, 25.06.2016, <https://adevarul.ro/politica/apostolii-epocii-de-aur-episodul-27-adrian-1718056.html>, accesat 25.05.2025.

Păunescu își revine în mod miraculos și își reconstruiește identitatea, în locul de frunte, în funcție de context. Schimbarea de paradigmă ce i se impunea poetului după Revoluția din 1989 era clară: oferirea de explicații, cât și oportunitatea de a-și cere scuze în mod public, de a-și repara imaginea.

Într-un articol al său, Gabriel Liiceanu critică prezența lui Păunescu în spațiul public postdecembrist. Din acest comentariu critic, se pot deduce mulți factori care au deranjat profund oamenii de valoare ai culturii române și care, fără a avea vreo susținere în spate, au fost nevoiți să își ducă existența sub anonim:

„Și care societate n-are nevoie de porci? Mai ales de porci talentați, de porci, la nevoie, gingași, care știu să cînte, să plîngă, să facă versuri, porci cu voce de piept care trec ușor de la versul de iubire, înfiorat și fosnitor, la cel care răscolește, viril, măruntaiele pămîntului strămoșesc și fără de care noi am uita ce-i aia iubire de țară (noroc cu porcii că ne învață patriotismul), pentru a ajunge în cele din urmă la versul cu adevărat porcesc, cel care aduce bani, putere și privilegii, versul acela închinat stăpînirii, care atunci cînd ești capabil să-1 faci te face temut, pentru că în schimbul lui stăpînirea te ocrotește, te răsfăță și te lasă, ca porc de serviciu, să trăiești la curtea ei.”¹⁷

Nostalgia își face tot mai mult simțită prezența și în cazul lui Păunescu, ca și în cazul personalităților controversate. Tocmai acest soi de oportunism și de manipulare l-a discreditat și l-a dat jos de pe pedestalul pe care se afla în ochii opiniei publice.

5. Adrian Păunescu, patriotul, omul politic și făuritorul de iluzii

Alte ipostaze legate între ele tematic sunt cele ale patriotului sau ale falsului patriot, ale omului politic aflat în centrul atenției, însă și ale făuritorului de iluzii care stârnește speranța aproape moartă a unui popor manipulat de regimul comunist. Aceste caracteristici derivă din cele deja menționate – oportunismul și manipulatorul – fără de care nu pot exista cele derivate din ele însele. Analizând multitudinea de texte, se pot deduce o serie de trăsături ale poetului, care să realizeze un prototip al aceste personalități din literatura română.

Țara în poezia lui Adrian Păunescu ocupă un loc central: istoria și nevoia de pretinsul adevăr, limba română și cauza națională, credința, identitatea, toleranța, problema socială, munca, educația, politica, cultura și moștenirea acesteia pentru viitor¹⁸ etc. De asemenea, teme precum părinți și copiii, dezrădăcinarea, jocurile, instantaneele vieții, credința, sărbătorile și tradițiile¹⁹ sunt alte teme ce doresc să acapareze și să sensibilizeze atenția cititorului. În aceste tematici se întrevede adevărata față a poetului, și anume redirectionarea subiectelor în direcție de momentul istoric care-i stătea în față. Cu alte cuvinte, avem de a face cu un fals patriotism, folosit în funcție de vremuri și în funcție de nevoi. Iubirea de țară poate fi folosită pentru a manipula și pentru a îndârji populația împotriva unui factor amenințător în funcție de context, dar și pentru a indica parametrii în care oamenii trebuiau să își exprime sentimentele patriotice.

¹⁷ Gabriel Liiceanu, *Apel către lichele*, București, Humanitas, 1996, pp. 87.

¹⁸ Cf. Andrei Păunescu, *Țara în poezia lui Adrian Păunescu*, Craiova, Sitech, Fundația Constantin, 2019, pp. 7–10.

¹⁹ Cf. Andrei Păunescu, *Părinții și copiii în poezia lui Adrian Păunescu*, Craiova, Sitech, Fundația Constantin, 2019, pp. 7–10.

Exemplele de poezii sunt nenumărate, iar de aici se conturează ușor și imaginea omului politic, ca făuritor de iluzii și inventator de minciuni și promisiuni, precum oamenii politici din toate timpurile. Păunescu este omul politic prin excelență, am putea spune chiar un arhetip al politicianului cu un discurs influențat de ideea patriotică, pe care o modelează în funcție de oportunitatea ivită. În poezii precum „Țara lui Impozit Vodă”: „Noi suntem țara lui Impozit Vodă,/ La noi, toți percepatorii sunt la modă,/ Ne zbatem în impozite și-n lanțuri,/ Sub grele ministere și finanțuri.”²⁰. În contextul apariției volumului „*Deromânizarea României*”, anul 1998, se intuiește faptul că temele centrale sunt aruncate de această dată ca o săgeată otrăvită spre sistem, spre guvern și administrația sa. În alte vremuri, existau poeme laudative la adresa conducerii și a grandiosului efort depus în guvernarea României.

Catastrofa națională pare să fie punctul sensibil al poetului, temă unde își exprimă compasiunea față de popor, mila și sacrificiul său de a cânta durerile patriei. Din tonalitatea poemelor reiese adevărata ipocrizie care deconspiră o serie întreagă de afirmații critice. Dacă versuri precum „Nefericit popor, iată oasele miniștrilor tăi de externe,/ pe aeroport,/ cu lacrimi în ochi le primește mulțimea abrutizată,/ sarabanda prețurilor,/ în fiecare etapă istorică, trebuie făcută o mare rectificare,/ mereu și mereu trebuie schimbare”²¹. Mimarea nefericirii reprezintă starea de asediu a conștiinței poetului, care consideră că acțiunile sale patriotice vor fi atât făuritoare ale dreptății, cât și generatoare de furie a populației. Păunescu reușește să își atragă asupra sa oamenii, însă, cu timpul, oportunismul și falsul patriotism sunt deconsiprate și aruncate la coșul de gunoi al istoriei.

Iluziile create de însuși poetul referitoare la patriotism oferă cititorului șansa de a-l percepe ca pendulând între două personalități distincte: cea de iubitor de țară și cea de oportunism. Iubitorul de țară nu dorește să lase urme de îndoială privitoare la sinceritatea mesajului transmis în poeme, și totuși oportunismul reiese atât din discursurile ținute cu diverse ocazii, cât și din structura poemelor.

6. Adrian Păunescu, familistul. Reprezentări ale vieții private

Familia este o temă care se regăsește frecvent în poetica păunesciană și care sensibilizează, pe bună dreptate publicul cititor și ascultător al Cenaclului „Flacăra”. De asemenea, este și o ipostază marcantă a vieții poetului. Totodată, familistul și reprezentări din viața privată arată multiplele fațete ale personalității poetului, nedezmășite de aporțiunii săi.

Dacă divinizarea adusă tatălui de preaiubitul său fiu, Andrei Păunescu este arhicunoscută, nu s-ar putea spune acest lucru despre toți cei care au avut contact cu el în interiorul familiei, unde diferite scene din care reiese comportamentul său pot arăta contrariul. Poate fi doar o răzbunare din partea acestora, însă anumite detalii notate în jurnale²² și de cei care au avut o relație cu el neștiută de presă arată că egoismul și nesinceritatea caracteristice și-au pus amprenta și aici, în sânul familiei. Inconsecvența Păunescu nu are sentimente statornice, acesta jonglează cu viața și își permite să aibă un impact hotărâtor în creația sa atunci când este deschis subiectul relațiilor. Starea de fluctuație se poate observa de la o legătură la alta, astfel încât

²⁰ Adrian Păunescu, *Deromânizarea României*, București, Editura Păunescu, Fundația Constantin, 1998, pp. 11–12.

²¹ Adrian Păunescu, *Româniada*, București, Editura Păunescu, 1993–1994, pp. 119–133.

²² Constanța Buzea, *Creștetul ghețarului. Jurnal 1969-1971*, București, Humanitas, 2009.

tiparul poetului inițiat în viața boemă i se potrivește de minune. În relația cu poeta Constanța Buzea reiese, de asemenea, din cele două valențe ale personalității poetului, partea toxică a masculinității care rănește și care distruge totul în cale, până și cea mai mică urmă de demnitate feminină:

„În rugăciunile mele, cer liniște și puterea de a îndura pustiul, uscăciunea, dezgustul și setea mea, separată, acută, reală, de viață. Nu mă pot hrăni cu rămășițe veștede. Un autoabandon, o renunțare zămbitoare. La casa-n care locuim nu mai adaug nici un vis. în spațiul pur pe care îl gândeam s-a tăvălit și l-a distrus. De dragul lui am săvârșit minuni, mi-am sărit peste umbră. Mă supără acum și că mă iscălesc cu numele lui. Rămân cu fapta mea cea mai frumoasă – acest copil pe care îl iubesc cu o ardoare inflamată de-un plâns interior de neoprit...”²³

Prin ipostaza sa de familist, Păunescu se dedublează și astfel reiese natura duplicitară a personalității, care se accentuează în poezia acestuia: „Femeie, tragica mea țință,/ Femeie, singurul meu dor,/ Apari în noaptea suferindă,/ Dispari în ziua tuturor./ Asupra ta le-arunc pe toate/ Când nu mai pot să le suport,/ Între curaj și lașitate/ Ajung la tine ca-ntr-un port.” („Femeia”)²⁴

7. Adrian Păunescu, feministul

Atracția poetului pentru reprezentantele genului feminin s-a revărsat și în poezie. În creația sa, Păunescu abordează și această problemă, arătând că este interesat de femei, dar și de cauza feminină.

O admirație a feminității a existat întotdeauna din partea poetului, iar acest lucru s-a răsfrânt și asupra creației lirice, unde indubitabila speranță că într-o zi totul se va schimba în bine, în plan social, și pentru femei, își face simțită prezența:

„V-am tot iertat, v-am tot acoperit,/ Și, să mai amânăm, nu-i înțelept,/ Ar fi, să recunoaștem, în sfârșit,/ Femeia, n-are, totuși, nici un drept./ Muncim, ca niște sclave, zi de zi,/ Frumoase-am fost, pe cel dintâi traseu,/ Și condamnarea de-a ne urâți,/ Chiar voi, ce ne iubiți, ne-o dați, mereu.” („Durerea femeiască”)²⁵

Stările interioare ale sufletului feminin sunt transpuse în diferite ipostaze, reușind astfel să atingă un subiect ce începea să prindă amploare – condiția femeii. Dacă tovarășa Elena dorea ca femeile să fie valorizate în societate, atunci Păunescu vine să completeze mesajul propagandei cu un puternic accent feminist. Tema sacrificiului redobândește o importanță deosebită în poeziile extrasedin creația poetului, iar nota subtilă reverberează adevărul izbitor că, de fapt, lucrurile nu s-au schimbat prea mult nici în perioada contemporană lui: „Așa e mama și a fost bunica,/ Așa suntem, femei lângă femei,/ Părem nimic și nu-nsemnăm nimica/ Doar niște «ele» ce slujesc pe «ei»./ Ei neglijenți, iar ele foarte calme,/ Ei încurcând ce ele limpezesc./ Ei numai tălpi și ele numai palme./ Acesta e destinul femeiesc.” („Cântec femeiesc”)

Nișa găsită de poet, universul femeii anonime din fiecare familie și comunitate, este un pretext de divinizare și de adulare a sufletului dispus la sacrificiu. În acest caz, poetul contestă ideea de sacrificiu a lui Manole, condiția sa de artist și de făuritor din legenda „Monastirea Argeșului” și o ridică pe drept pe pedestal pe soția

²³ *Ibidem*, p. 36.

²⁴ Adrian Păunescu, *Cele mai frumoase poezii de dragoste*, București, Curtea Veche, 2011, p. 202.

²⁵ *Ibidem*, p. 111.

sa, Ana, care fiind conștientă de destin, îl înfruntă și îl acceptă, neputincioasă, de dragul iubirii și al creației soțului său care a ales să sacrifice decât să fie sacrificat²⁶: „De când m-am născut sub soare,/ Sunt furnica truditore,/ Doamne, ține-mă-n picioare,/ Sunt femeie, sunt datoare.” („Soartă de femeie”). În același timp, reprezentările feminine pot sugera și politica Partidului Comunist Român din acea perioadă de a atrage femeile în jocul industrializării și al egalitarismului social.

8. Adrian Păunescu, influencerul

Adrian Păunescu poate fi considerat, din mai multe motive, un colonizator al rețelelor sociale contemporane, un influencer care și-a recăpătat peste timp, ca prin minune, priza pe care o avea la public în anii comunismului și, în special, cât timp a existat Cnaclul „Flacăra”.

Sensibilitatea tinerilor la poezie a fost utilizată prin priceperea poetului, la vremea respectivă, în scopuri propagandistice, însă Cnaclul „Flacăra” a fost considerat, în egală măsură, și o formă de rezistență prin cultură. Literatura a fost unul dintre factorii care au făcut posibilă supraviețuirea ideii de libertate în cadrul regimului comunist. Păunescu a devenit astăzi instagramabil, poemele lui au contribuit la crearea de mesaje prin care valori precum moralitatea, curajul, iubirea față de popor devin un adevăr general valabil pentru lumea aflată în derivă. Păunescu are astăzi cont pe Facebook, cu 39k de urmăritori²⁷, Instagram, unde popularitatea este mai mică, dar influența este mai mare²⁸, dar și multe alte versuri răspândite pe celelalte canale destinate socializării. Acest fapt nu certifică decât că, după moartea lui, poetul a devenit un mare influencer care sporește nostalgia românilor dezamăgiți și nostalgici.

Se confirmă faptul că nici astăzi sensibilitatea tinerilor la poezie nu a murit, ba dimpotrivă, chiar dacă poezia contemporană arată total diferit. Prin recuperarea lui Păunescu, se poate demonstra faptul că multiplele forme ale poeziei sale au imitatori: poezie cu rimă, versul alb, forma lungă sau scurtă a acesteia s-a pliat pe tiparul poeziei contemporane. Mai ales în spațiul virtual, citatele din cărți au devenit o modă, fragmente din poemele din Păunescu fiind destul de folosite în diferite contexte în acest fel.

Influencerul Păunescu nu se lasă mai prejos nici când vine vorba de noua modă a videoclipurilor scurte, de pe platformele Instagram²⁹ sau TikTok³⁰, unde scurtele discursuri despre patriotism sau cele despre Nicolae Ceaușescu răscolesc memoria națiunii. Nevoia de a distribui sau de a încerca să creeze conținut de calitate pe rețelele de socializare determină vloggerii să selecteze diferite nume de creatori de conținut, printre care se numără și Adrian Păunescu și textele sale.

²⁶ Cf. Andrei Păunescu, *Părinții și copiii în poezia lui Adrian Păunescu*, Craiova, Editura „Sitech”, Fundația Constantin, 2019, pp. 53–59.

²⁷ <https://www.facebook.com/adrianpaunescupoet>, accesare din 24.12.2024.

²⁸ <https://www.instagram.com/adrianpaunescu.poezii/>, accesare din 24.12.2024.

²⁹ <https://www.instagram.com/p/CKZ-wKTsE96/>, accesare din 26.12.2024.

³⁰ https://www.tiktok.com/@identitatea_romaneasca, accesare din 26.12.2024.

9. Adrian Păunescu, prin ochii contemporanilor

Cum era de așteptat, mari nume ale literaturii și culturii române, contemporani ai lui Adrian Păunescu l-au văzut din unghiuri diferite, astfel că fiecare și-a putut forma o opinie despre marele poet și despre conducătorul Cenuclului „Flacăra”, completând percepția sa în epocă.

a. Mircea Eliade

Relația lui Adrian Păunescu cu Mircea Eliade a fost foarte discutată în perioada comunistă. S-a vorbit mult, existând polemici în lumea intelectuală a vremii și ajungându-se, nu de puține ori la inadvertențe privitoare la veridicitatea afirmațiilor din interviuri, din pricina cenzurii. În interviul acordat de Eliade lui Păunescu, intervenim anumite afirmații din relația lor apropiată, care nu avea de a face nicidecum cu viața publică, ci doar cu aspecte ce țin de viața privată.

Atitudinea de respingere a poporului față de Adrian Păunescu contamina tot ce se apropia de el, discreditându-i imaginea creată în lumea intelectualilor. Eliade a fost victima colaterală a contactului cu poetul, chiar dacă intențiile celor doi erau diferite³¹. Chiar dacă Securitatea ajunge la decizia că Eliade trebuie promovat, acest fapt nu are succesul așteptat din cauza lipsei de încredere generalizate privitoare la ideile pornite din interiorul sistemului.

Supărarea lui Eliade consta, de fapt, în cenzurarea afirmațiilor sale și în lipsa de verticalitate a lui Păunescu care, conștient de limitele impuse de aparatul de stat, a fost nevoit să retușeze aspecte ale discuției stârnind indignarea din partea scriitorilor exilului. Acest fapt denotă că oportunismul era cheia succesului, chiar dacă intra în joc discreditarea unei personalități marcante:

„Mi-am adus aminte că vara trecută, la București, se vorbea despre interviul acordat de tine lui A.P. Și se spunea că în acel interviu figurau cuvinte de elogiu la adresa lui Ceaușescu. Cunoscându-le terțipurile, mi-am imaginat că trebuie să fie o șmecherie la mijloc. Deunăzi am primit un telefon de la Roma, de la Mircea P[opescu] și de la [Horia] Roman. A doua zi am stat de vorbă cu Ieruncii și am aflat de existența bandei de magnetofon. Procedul lui A. Păunescu este din păcate conform obiceiurilor de acolo – în felul acesta ei speră să anexeze pe cel mai mare scriitor și învățat român, care se întâmplă să fie tot atât de mare pe plan internațional. Iartă-mă, dragă Mircea, că îți scriu în felul acesta, dar ești un steag prea important pentru ca să nu sărim când se arată o asemenea primejdie.”³²

Încercarea de a ajuta din partea lui Păunescu este de nedeazămint, însă actele prin care aceasta se face lasă de gândit, deoarece el beneficia de o libertate „controlată” de partid și astfel dialogul și-a pierdut din autenticitate și s-au creat polemicele rămase astăzi drept mărturie.

³¹ Cf. Liviu Bordaș, „Mircea Eliade și contemporanii săi. Adrian Păunescu” (II), în *Viața românească*, CXVIII, nr. 10, octombrie 2024, p. 14.

³² Liviu Bordaș, „Mircea Eliade și contemporanii săi. Adrian Păunescu (III), în *Viața Românească* (București), nr. 11-12, noiembrie-decembrie 2024, pp. 24–49; Mircea Handoca (ed.), *Mircea Eliade și corespondenții săi*, IV, București, Criterion, 2006, pp. 490–491 (21 martie 1972).

b. Ioan Alexandru și Nichita Stănescu

Ioan Alexandru și Nichita Stănescu, nume sonorele generației șaizeciste, a avut parte și de un studiu consistent din partea lui Păunescu, și anume, teza sa de doctorat intitulată *Generația '60*³³. Meditând asupra unuia sau a unora dintre elementele care ar putea să-i țină laolaltă pe cei doi autori, inevitabilă este relația acestora cu Adrian Păunescu și întâmplările din viața privată inserate în teza sa de doctorat.

Pe lângă actul critic și comentariile poetului la creația celor doi, intervine un aspect esențial: poetul îi cunoștea pe cei doi și avusese nenumărate contacte cu aceștia. Pe lângă acest fapt, se pot adăuga și interviurile³⁴. Cu alte cuvinte, când Nichita Stănescu a împlinit 50 de ani, Păunescu a fost cel care i-a organizat sărbătorirea, pe 27 martie 1983 la Sala Polivalentă din București. Frenezia cu care a fost primit de public a fost remarcată și de presa vremii. Chiar dacă a fost ultima lui aniversare, este de remarcat faptul că, în ciuda imaginii pe care Adrian Păunescu o avea, se dovedește totuși că dorința de a promova adevăratele valori este certă.

Având în vedere că nume importante ale literaturii române – și în special, din generația șaizecistă – au avut contact direct cu poetul, se poate înțelege că intenția acestuia nu a fost alta decât să le aducă locul binemeritat în cultură, dar să le promoveze și personalitatea.

10. Adrian Păunescu, sangvinicul și colericul

În sfera psihologiei, tipurile de personalitate reprezintă o componentă importantă a studiului caracterului uman și al integrării acestuia într-o anumită tipologie.

În cazul poetului Adrian Păunescu, propunem încadrarea în două tipuri de personalitate: colericul, ce are drept trăsături puterea, agresivitatea, duritatea, independența și impulsivitatea, dar și sangvinicul: veselie, optimismul, puterea, încrederea în forțele proprii. Se întrevăd o serie de caracteristici și din celelalte două tipuri de personalitate: flegmaticul: diplomația și flexibilitatea, dar și melancolicul: creativitatea și puterea de a gândi într-un mod profund³⁵.

Raportat la întreaga sa activitate, Păunescu este un coleric dominant, avea un tipar agresiv în întreprinderile sale, ce se poate observa și în poezie, nepăsându-i de consecințe sau doar mimând nepăsarea. Impulsivitatea se întrevea la orice pas, mai ales atunci când reacționează neașteptat referitor la acțiunile în care se implică și nu este apreciat așa cum și-ar dori. Veselia și băile de mulțime sunt o altă caracteristică esențială a poetului, mai ales ovațiile și spectacolele cu sute de participanți din cadrul Cenaclului „Flacăra”. Pe deasupra, puterea și încrederea în forțele proprii își fac simțită prezența în orice împrejurare care necesită ambiție, curaj și determinare.

Conchid prin a susține că Adrian Păunescu este o personalitate complexă care, prin ipostazele sale și prin diversele apariții publice, este greu de încadrat într-o

³³ Adrian Păunescu, *Generația '60. Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ioan Alexandru*, București, Editura Păunescu, Fundația Iubirea, Fundația Constantin, 2007.

³⁴ Adrian Păunescu în dialog cu Ioan Alexandru, <https://ioansalexandru.wordpress.com/adrian-paunescu-in-dialog-cu-ioan-alexandru/>, accesare din 27.12.2024.

³⁵ Len Sperry, *Tulburările de personalitate din DSM-5*, București, Trei, 2018.

anumită categorie. Astfel, am propus o prezentarea unor dominante ale imaginii sale, așa cum s-au putut desprinde din opera sa literară și activitatea de animator cultural.

BIBLIOGRAFIE

Corpus de texte

- Păunescu, Adrian, *Cele mai frumoase poezii de dragoste*, București, Curtea Veche, 2011.
- Păunescu, Adrian, *Deromânizarea României*, București, Editura Păunescu, Fundația Constantin, 1998.
- Păunescu, Adrian, *Generația '60. Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ioan Alexandru*, București, Editura Păunescu, Fundația Iubirea, Fundația Constantin, 2007.
- Păunescu, Adrian, *Poezii cenzurate*, București, Editura Păunescu, 1990.
- Păunescu, Adrian, *Poezii de până azi*, București, Minerva, 1978.
- Păunescu, Adrian, *Rezervația de zimbri*, București, Eminescu, 1982.
- Păunescu, Adrian, *Româniada*, București, Editura Păunescu, 1993-1994.

Lucrări de referință

- Buzea, Constanța, *Creștetul ghețarului. Jurnal 1969-1971*, București, Humanitas, 2009.
- Handoca, Mircea (ed.), *Mircea Eliade și corespondenții săi*, IV, București, Criterion, 2006.
- Liiceanu, Gabriel, *Apel către lichele*, București, Humanitas, 1996.
- Păunescu, Andrei, *Dragostea în poezia lui Adrian Păunescu*, Craiova, Sitech, Fundația Constantin, 2019.
- Păunescu, Andrei, *Părinții și copiii în poezia lui Adrian Păunescu*, Craiova, Sitech, Fundația Constantin, 2019.
- Păunescu, Andrei, *Supraviețuirea lui Adrian Păunescu, Volumul I al romanului-jurnal cu personaje și întâmplări reale – Calendarul unui vulcan*, București, Editura Păunescu și Fundația Iubirea, 1997.
- Păunescu, Andrei, *Țara în poezia lui Adrian Păunescu*, Craiova, Sitech, Fundația Constantin, Craiova, 2019.
- Petrescu, Dragoș, *Comunismul în România. Memorie și istorie*, București, Pro Universitaria, 2020.
- Sperry, Len, *Tulburările de personalitate din DSM-5*, București, Trei, 2018.

Studii și articole

- Bordaș, Liviu, „Mircea Eliade și contemporanii săi. Adrian Păunescu” (I), in *Viața românească*, CXVIII, nr. 9, septembrie 2024, pp. 19–33.
- Bordaș, Liviu, „Mircea Eliade și contemporanii săi. Adrian Păunescu” (II), in *Viața românească*, CXVIII, nr. 10, octombrie 2024, pp. 14–24.

- Bordaș, Liviu, Mircea Eliade și contemporanii săi. Adrian Păunescu (III), in *Viața Românească*, nr. 11-12, noiembrie-decembrie 2024, pp. 24–49.
- Cărtărescu, Mircea, „Păunescu: un odios propagandist”, in *Ziare.com*, 19 noiembrie 2010, <https://ziare.com/adrian-paunescu/cenacul-flacara/mircea-cartarascu-paunescu-un-odios-propagandist-1056680>
- Cernat, Paul, „Adrian Păunescu sub semnul întrebării” (I), in *Observator Cultural*, nr. 555, 17.12.2010.
- Cernat, Paul, „Adrian Păunescu sub semnul întrebării” (II), in *Observator Cultural*, nr. 556-557, 24.12.2010.
- Păunescu, Adrian, „Scrisoare din urgența inimii”, in *Jurnalul Național*, 29 octombrie 2010, <https://jurnalul.ro/special-jurnalul/scrisoare-din-urgenta-inimii-561307.html>.
- Ungureanu, Laurențiu, Eremia, Radu, „Apostolii Epocii de Aur, episodul #27. Adrian Păunescu, iluzionistul: «Aș fi fost curios să știu, totuși, ce iarbă va răsări, în timp, pe mormântul meu»”, in *Adevărul*, 25.06.2016, <https://adevarul.ro/politica/apostolii-epocii-de-aur-episodul-27-adrian-1718056.html>.

Webografie

<https://www.facebook.com/adrianpaunescupoet>

<https://www.instagram.com/adrianpaunescu.poezii/>

<https://www.youtube.com/watch?v=1KHCMtQd4Bk&t=25s>

<https://www.youtube.com/shorts/ZsfKBpluZV4>

Adrian Păunescu în dialog cu Ioan Alexandru,

<https://ioansalexandru.wordpress.com/adrian-paunescu-in-dialog-cu-ioan-alexandru/>